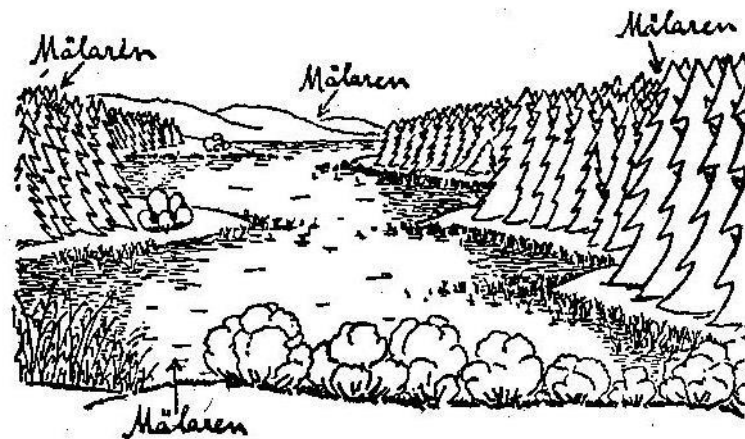

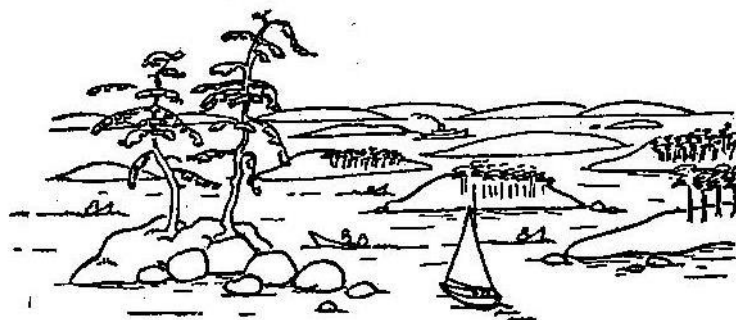
KAREL ČAPEK: CESTA NA SEVER

Stockholm a Švédové

Se Stockholmem je to tak: máte tam zrovna uprostřed města most; je to sice jen můstek proti různým slavným-mostům světa, ale má tu zvláštnost, že se hned po jedné jeho straně voda rozlévá a tvoří samé vikén a fjärden a sundet, samé sjön a holmen, samé zálivy a přístavy a průlivy a ostrovy, až je z toho Baltické moře; a hned na druhé straně mostu se ta voda zase rozlévá na sta a sta kilometrů a udělá ze sebe spoustu průlivů, zátocin,-sundů a strömů, samé fjärden a sjön a vikén a holmen, čemuž se dohromady říká sladké jezero Mälaren; a ježto na těch ostrovech je částečně vybudován Stockholm, není si cizinec nikdy jist, stojí-li té chvíle na pevnině, na ostrově či na pouhém výběžku, v moři nebo uprostřed sladkovodního jezera.

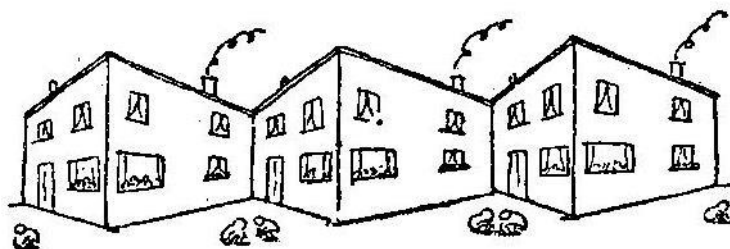
Co se těch ostrovů a ostrůvků týče, říká se jim tam dál v moři skjären a je jich tolik, že každý zámožnější Švéd si může dopřát svůj vlastní ostrůvek a svou motorovou loďku a může se koupat ve svém vlastním přílivu; je jich tu jako much, těch motorek, a každou chvíli si to některá hlasitě a horlivě pšouká ke skalnatému ostrůvku s-třiceti borovicemi a rodinným domkem; ale listonoš to tady musí mít špatné, má-li to denně objíždět.

Stockholm sám je čilé, úhledné a patrně hodně bohaté město: má spoustu bronzových králů, cyklistů a pěkných, nohatých děvčat a chlapíků téměř vesměs v nadživotní velikosti; je to dokonalá rasa, ale nemají na to žádnou rasovou teorii. Většinou vysocí a světloucí lidé širokých ramen a úzkých boků; a hlavně tiší. Tady nezatroubí auto a nezakleje šofér; dávej každý pozor na sebe i na druhé, pozdrav a nedělej rámus. Dále je tu královský zámek jako ohromné kvadratické těžítko nad mořem; Bellmanův sklep, kde se

podnes dobře jí a pije na památku básníka epikurejce; v Djurgardenu staré duby, rostoucí na památku téhož Bellmana; na Skansen staré chalupy a větrníky, převezené sem ze všech končin Švédska včetně se stařenami v národních krojích, ledovými medvědy, tuleni, losy a soby; a v Nordiska Museet přebohatý folklór malovaný a řezaný - na to musejí být ty dlouhé severní noci, aby člověk vzal kudlu a kutil, vyřezával a piloval dejme tomu šlapátko ke kolovratu, až je prolamované a jemné jako krajka. A na stěnách selských jizeb dlouhé malované figurální pásy, aby i za nordické noci člověk potkával průvody lidí. Jaká tvořivost v lidské nátuře! Jaká naivní radost z věcí malovaných a řezaných, tepaných a vyšíváných a tkaných! Od ostrovů Fidži až po polární kruh je to vlastně totéž: člověk tu není jen proto, aby se uživil, ale aby zpodoboval svět a vytvářel věci pro jejich krásu a svou radost; ale dnes už nevyřezává ozdoby ani figury, nýbrž spravuje svůj motocykl nebo se vzdělává v novinách. Co chcete, je to pokrok.

A pak je tu ohromná Östbergova radnice, největší moderní palác, jaký jsem kdy viděl, se sály tak slavnostními, že by se spíš hodily pro bohoslužbu, pro světový kongres nebo dokonce pro nějakou správní radu; jasné ulice s oranžovými, modrými, rudými markýzami na všech oknech; a dělnické čtvrti s řadovými domky, stavěnými na způsob harmoniky, aby soused nekoukal sousedovi rovnou do oken; a vilové čtvrti v lesích, kde z každé vily vlaje veselý praporek a v každé zahrádce je domeček jenom pro děti, aby si hrály ve svém vlastním světě; a telefon, který vám kdykoli poví, kolik je hodin a jaké bude počasí, který vás vzbudí, kdy chcete, a vyřídí vám vzkazy, když se vrátíte domů; mnoho nových mostů a nových cest, málo politiky, psi bez náhubků, dívky bez líčidel, ulice bez strážníků, koupací kabiny bez klíčů, vrátka bez závor, auta a kola na ulici bez hlídačů, svět bez věčného strachu a nedůvěry; a hlavně to nejdívnější, předlouhý severní den a bílá noc, kdy se člověku nechce jít spát, kdy ani nevíš, je-li už den nebo ještě den a chodí-li to už lidé nebo ještě lidé: ani se nesetmí, jenom se udělá bledě a průsvitně a přízračně; není to vůbec tma, nýbrž liché a strašidelné světlo, které nemá zdroje a zdá se vystupovat ze zdí a cest a vod - to se jenom ztlumí hlasy a sedí se dál.

Sedí se dál, protože ve Švédsku panuje taková pohostinnost. Nemá se totiž jít spat, pokud domácí paní nepodá hostům po všem jiném pití číšku čaje. Pokud jde o místní zvyky, je host sedící po pravici domácí paní povinen pronést přípitek nebo řeč, jíž oslaví hostitele, zatímco domácí pán oslavuje po řadě pokud možno všechny hosty; a hosté, sotva po jídle odložili ubrousek, jdou husím pochodem k domácí paní poděkovat za jídlo. Prý se ten zvyk uchoval z doby hladu nevím už ve kterém století; ale muselo to být dávno, protože dnes se v dobách hladu už nehostí, nýbrž prodává. Zdá se vůbec, že si lidé ve Švédsku potrpí na obřadnost; jsou opravdu strašně důstojní a jaksí od přírody vznešení. Viděl jsem, jak se ve zdejší Tivoli produkoval pod širým nebem kubánský jazz z Habany; stockholmský lid na tu bandu kreolských tatrmanů čekal vážně a mlčky jako na nedělní kázání v kostele. Nejsem zrovna nejmenší z lidí; ale mezi těmi dlouhými a tichými Švédy jsem si připadal jako dítě

ztracené v lese. Nebo byl nával do zahradní restaurace; a místo aby se lidé, jako v Evropě, hádali o místo, postaví se do řady a trpělivě čekají, až je jakýsi důstojný hodnostář uvede k prázdnému stolu. Je-li to tak ve všem, není tu asi těžké být králem; neboť zajisté není nejhorší z úkolů vládnout lidem, kteří jsou páni.

Bůh ví, nemohu říci, že jsem blíž poznal švédský národ a jeho mravy a zvyky; ale když je člověk cizincem a pocestným, dívá se na maličkosti, jako je třeba hospoda nebo cesta. Nejde o to, že je ta hospoda čistá a dobrá; to se tu rozumí samo sebou; ale přijdete a dáte si frokost za dvě koruny a nějaký ör, a teď si berte z velkého stolu prostřed lokálu, co vaše hrdlo ráčí; je tu rybiček, salátů, pečení a sýrů, chlebů a šunek, ráčků a krabů, slanečků a másla a úhořů, že nevíte co dřív; a pak vám donesou něco teplého v míse, a když to sníte, přinesou vám toho znovu plnou mísu a mají ukrutnou radost, že vám chutná; a když už si myslíte, že jste je přivedl na mizinu, donesou vám ještě pamětní knihu, abyste se jim zapsal na vděčnou památku. Vem vás čert, snědl-li jste víc, než je vaše míra; ale tady jde o něco, co se netýká žaludku, nýbrž něčeho k nezaplacení: úcty a důvěry k člověku sebecizejšímu, jenž přijde do domu.

Anebo tedy cesta: protože se tu staví tolik silnic, musíte pořád objíždět úzkými polními úvozy; a potkáte nákladák, který zajede do příkopu, aby vám udělal místo; potkáte auto, které zdálky ucouvá, abyste mohl projet; a ten druhý šofér vám vůbec nevynadá, nýbrž zvedne ruku k čepici a pozdraví. A každý muž u volantu pozdraví muže u volantu, který ho míjí; a pozdraví každého cyklistu i pěšáka. A ti pozdraví každý vůz, který jim na cestě zvíří prach. Já vím, maličkosti; ale člověk pocestný utrhne kvítek u cesty a zvedne maličkost, aby si ji schoval na památku. A snad to není ani maličkost, když se pocestný v pracizí zemi cítí víc pánem a člověkem než jinde na světě.

Čapek, Karel. *Cesta na sever*. In: *Cestopisy II*. Praha : Československý spisovatel, 1980, s. 95-99.